

Rundspørring 6 spørsmål

Slik stiller stortingspartiene seg til Arkitekturopprøret

SV

mdg

Rødt

1. Ønsker partiet å bidra til nybygg og steder med et mangfold av stilarter, nå som befolkningen gjør oppgjør mot dagens dominerende, modernistiske stilretning?

SV ønsker gode byrom og steder, der folk trives og vil oppholde seg. Det betyr at en må legge mer vekt på helhet og god sammenheng og at dette må telle mer enn enkeltpersoners ideer, eller utbyggers behov for inntjening. Det kan fungere med blanding av nytt og gammelt, men det krever at en gjør nettopp det. Nå ser mange nye bygg ut som de har falt ned fra månen, fine i seg selv, men helt malplassert.

Gjennom plan- og bygningsloven har kommunene et stort ansvar for samfunns- og arealplanlegging. Arbeiderpartiet er opptatt av innbyggerne får en reell mulighet til å medvirke i utviklingen i sine kommuner gjennom det lokale selvstyret for å legge til rette for en bygging som befolkningen trives med.

Ja. MDG er opptatt av at vi skaper grønne byer med gode bokvaliteter og byområder, med mer variert fargebruk og stilarter samt gode sosiale møteplasser, og jobber for at så vel regelverk som praksis skal forplikte både offentlige og private utbyggere å bidra til dette.

Ja, Venstre vil jobbe for inkluderende og menneskevennlig arkitektur og utforming av offentlige rom. Det innebærer både variasjon i både stilarter, volum, farger og visuelt uttrykk. Lokalt har Venstre foreslått krav til variert utforming i en rekke reguleringssaker, og fremmet forslag til en bedre arkitekturpolitikk og medvirkning i plansaker.

Ja og Høyre ønsker at det settes ned en kommisjon for å vurdere prinsipper og virkemidler for god by- og stedsutvikling, herunder arkitektur, estetikk og nabolagsutforming.

Ja. Senterpartiet mener at bygninger er viktige bærere av tradisjoner og kulturarv. Der nybygg er nødvendig bør disse tilpasses eksisterende stilarter og særpreg. Bygg er viktige for trivsel og gode bo- og stedsmiljø. Forskere på NMBU underbygger det mange av oss har kjent på, nemlig at folk flest trives best i byrom med tradisjonell arkitektur preget av «symmetri, ornamenter, naturmaterialer og klare referanser til lokale tradisjoner». Senterpartiet vil bidra til at nybygg og stedsutvikling skjer i samsvar med et steds egenart og etter samråd med lokale folkevalgte og med mye mer aktiv innbyggermedvirkning enn tilfellet er de fleste steder i dag.

KrF legger til grunn subsidiaritetsprinsippet eller nærhetsprinsippet for vår politikk. Det medfører at beslutninger skal tas så nær dem det gjelder som hensiktsmessig. Her er de kommunale planverktøyene nøkkelen. Lokal debatt og folkelig medvirkning er en vesentlig del av gode planprosesser.

Ja. FrP er glade for den økte oppmerksomheten estetiske kvaliteter ser ut til å få nå, blant annet gjennom Arkitekturoppåret Norge, som har tusenvis av medlemmer av alle politiske avskygninger. Vi håper diskusjonene der og andre steder kan få positiv effekt og føre til at vi får mer arkitektur som er menneskevennlig og estetisk tiltalende

Vi ønsker byer og lokalsamfunn med mangfoldige stilarter av nybygg, men Rødt mener at det er enda viktigere å håndtere klima, miljø, nye bo – og familiekonstellasjoner, og ikke minst en enorm boligetterpørsel. Nye bygg og boliger skal bidra til å bedre folks helse og livskvalitet ved å for eksempel stille strenge krav til utbyggere om lysforhold, støy, høyde, grøntarealer, universell utforming, osv. Dagens markedsstyrte boligpolitikk har skapt en unødvendig boligkriser i Oslo. Bolig er en rettighet, men har gått fra å være et sted å bo, til å bli et spekulasjonsobjekt som skal tilfredsstillere et umettelig behov for profitt til eiendomsspekulanter, utbyggere og andre investorer.

Det viktigste målet må være at alle skal kunne bo trygt i en bolig med god standard og passe størrelse. Det har vist seg at markedet er fullstendig uegnet til å oppnå dette. Boligmarkedet må derfor reguleres og kommunen må i større grad tilby boliger til alle som ikke ønsker eller makter å delta i markedsgaloppen. Både på Stortinget og i kommunene vil Rødt kjempe for tanken om at bolig er en rettighet og at boligmarkedet trenger politisk styring.

2. Mener partiet at våre byer og lokalsamfunn fortsatt skal formes av utbyggere og arkitekter – eller gjennom demokratiske prosesser hvor innbyggerne får medvirke mer? Hvorfor/hvorfor ikke?

	Demokratiske prosesser må ha siste ordet, men det betyr ikke at en skal stenge nye ideer ute. Og alt som bygges nå skal være universelt utformet og tilgjengelig for hele befolkning. Det må stilles langt strengere krav til utbyggere om krav til blant annet bruk av materialer, nok boplass, solforhold, estetikk og miljøvern, for å nevne noe. Dette krever en kompetanseheving hos reguleringsmyndigheter og ved utlysning av anbud. Arkitekter kan i disse tilfellene også ha en viktig rolle ved å tilføre kompetanse på hva det er mulig å stille krav om, og hvordan, når folkevalgte har klare ønsker. Å sikre innbyggere og folkevalgte en større påvirkning ved utforming av byer og steder er vesentlig.
	Det er våre lokalpolitikere som bestemmer hvordan det skal bygges i sin kommune. Stortinget har gjennom Plan- og bygningsloven gitt lokalpolitikere vide fullmakter til å bestemme hvordan det skal bygges. Lokalpolitikere kan meget detaljert styre utbyggingen i sin kommune. Lokalpolitikere skal legge vekt på en rekke ulike hensyn, og ikke minst gjøre prioriteringer. Arbeiderpartiet mener det er positivt at lokalsamfunnet engasjerer seg i hvordan omgivelsene skal se ut.
	MDG vil at kommuner og befolkningen forøvrig skal være mer delaktig i utforming av byer og lokalsamfunn. For oss er det viktig å styrke deltakelsen i demokratiet vårt. Alle innbyggere skal ha reell mulighet til å delta i beslutninger som angår seg og sitt nærmiljø. Når det gjelder Oslo har byrådet vedtatt at en forutsetning for å nå arkitekturpolitikens mål er at vi legger til rette for gode medvirkningsprosesser og samarbeidsformer som gir byens innbyggere bedre muligheter til å ta del i og påvirke byutviklingen.
	Venstre mener at bygg kan bli både bedre og raskere realisert ved god medvirkning fra innbyggerne tidlig. Derfor ønsker vi å styrke innbyggernes medvirkning i reguleringssaker, blant annet ved å gjøre medvirkningen mer tilgjengelig for bredere lag av innbyggere og stille krav om reelle medvirkningsprosesser. Det vil gi innbyggerne langt større påvirkning i arkitekturpolitikken.
	Høyre mener at det er viktig å inkludere innbyggere i prosessene lokalt, men det er opp til de lokalt folkevalgte å velge hvordan de ønsker å gjennomføre dette. Høyre er også positive til arkitekturkonkurranser og det finnes mange gode eksempler på at dette har bidratt til innspill fra mange aktører.
	Senterpartiet mener at våre byer og lokalsamfunn i større grad må formes gjennom innbyggermedvirkning, slik Plan- og bygningsloven krever og som også slås fast i Bærekraftsmål 11. Dessverre finnes det flere eksempler på at dette ikke skjer i dag, for eksempel har Kommunerevisjonen i Oslo kritisert manglende medvirkning i utviklingen av hovedstaden. Vi mener medvirkning er sentralt ikke bare fordi det øker den demokratiske legitimiteten til utbygging og øker tillit mellom innbyggere, folkevalgte, og andre aktører, det er også viktig fordi det også gir bedre resultater. Senterpartiet er opptatt av at alle stemmer skal høres i medvirkningsprosesser, slik at kommunene aktivt må legge til rette for medvirkning også av f.eks barn og unge, personer med bevegelseshemming og andre funksjonsvariasjoner, personer som ikke ellers deltar på grunn av språklige eller andre utfordringer.
	KrF mener planverktøyene i kommunene må brukes aktivt, mange steder mer aktivt enn i dag for å sikre en ønsket utvikling av områdene. Det må selvsagt også lyttes til arkitektenes faglige vurderinger og utbyggeres ønsker, men disse må rammes inn av lokaldemokratiets føringer.
	FrP mener at arkitekturopprøret viser at folk er lang mer opptatt av estetikk enn utbyggere og arkitekter har innsett. Også politikere bør bli lang mer flinke til å lytte til hva folket mener om utviklingen av våre byer og lokalsamfunn.
	Rødt ønsker selvsagt at våre byer og lokalsamfunn skal styres etter demokratiske prosesser hvor innbyggerne får delta og medvirke. I dag har kommunene i praksis overlatt utviklingen av byene våre til private utbyggere og eiendomsspekulanter. Innafor de svært fleksible prinsippene og retningslinjene som legges i kommuneplanen, småhusplanen og andre overordnede planer, er det utbyggerne og spekulantene som bestemmer hvilke områder som skal bygges ut, hva som skal bygges, hvor tett det skal bygges, hvilken kvalitet – eller mangel på kvalitet – bomiljøer skal ha, og hvor mye natur og grøntområder som blir igjen. Kommunene driver ikke lenger egen reguleringsplanlegging. Byene våre er i rask forvandling og i rask vekst. Skal transformasjonsprosessene ha demokratisk legitimitet, må de bygge på vanlige folks behov og interesser, ikke på eiendomsspekulasjon og utsiktene til rask profitt. Kommunene må inn i gjennomføringen av planene for de viktigste utbyggingsområdene, og kjøpe opp tomter og eiendommer som skal utvikles. Det må lages faglig gjennomarbeidede og demokratisk vedtatte planer for hvert enkelt område, hvor hensynet til natur, miljø, verneinteresser, bokvalitet og offentlige tilbud er ivarett.

3. Ønsker partiet at estetiske retningslinjer skal inngå i kommuneplanens arealdel og områdereguleringsplaner, slik at våre folkevalgte igjen kan komme i føring ved utforming av byer og steder?

	Ja og krav må kunne stilles også til butikk og bensinkjeden som ikke akkurat bidrar til vakker bebyggelse. Her er det viktig å sikre gode planer, og involvere relevante fagpersoner.
	Arbeiderpartiet støtter at kommunene har mulighet til å stille estetiske retningslinjer til arealplaner. Noen kommuner har eller har hatt slike retningslinjer, f.eks. Arendal, Sarpsborg, Stange, Bærum og Melhus. Andre baker det inn i områdeplaner som blir førende for kravene som stilles i reguleringsplaner til utbyggingsprosjekter, f.eks. Ås kommune. Det er naturlig at lokalpolitikere engasjerer seg i dette og utformer ulike krav tilpasset sin kommunes behov. Bergen har nå ansatt sin første byarkitekt på nesten 50 år. Det er og en måte å sikre god kvalitet på byens utvikling og nye bygg.
	MDG vil gjøre det mulig for kommuner å stille flere klima- og miljøkrav til alle utbyggere gjennom plan- og bygningsloven, men har ikke vedtatt å gå inn for kommunale estetiske retningslinjer. Vi ønsker grønne byrom som tilrettelegger for sosiale møteplasser og trivelige nærområder, og økt kommunal medvirkning i utvikling av byer og tettsteder. Våre byråder i Oslo går inn for å gjøre byen ledende for nyskapende, mangfoldig og vakker arkitektur.
	Venstre har lokalt fremmet en rekke forslag for å styrke arkitekturpolitikken, og ønsker å bruke mulighetene til å stille krav til utforming i reguleringsplaner aktivt for å bidra til høyere kvalitet, større variasjon og bedre utforming av våre felles omgivelser. Slike krav vil vi også stille i overordnede planer, som kommuneplanens arealdel, områdeplaner og andre strategiske planer. Det vil gi de folkevalgte politikerne bedre styring over arkitekturpolitikken tidligere i utbyggingsprosesser.
	Folkevalgte har i dag mulighet til å legge føringer for arkitektur og estetikk, og i areal og områdereguleringsplaner kan man legge føringer som for eksempel kvotehøyder på bygg. Vi mener at det skal være opp til de lokale folkevalgte å legge retningslinjer for hvordan de velger å bygge ut lokalt. Gjennom å ta en mer aktiv rolle opp mot utbyggerne kan man påvirke resultatet av utbyggingene.
	Ja. Plan- og bygningsloven stiller krav til visuelle kvaliteter, som også omfatter estetikk og forhold til omgivelsene. I tillegg er det positivt om kommunens folkevalgte vedtar estetiske retningslinjer, slik at kravene til estetikk og forholdet til eksisterende bebyggelse er tydelige og forutsigbare for alle som skal bygge nytt eller endre eksisterende bygg. Kommunene bør også se på muligheter for å gjenbruke bygg heller enn å bygge nytt. I tillegg til at dette bidrar til å ivareta et steds egenart har gjenbruk vesentlig lavere klimautslipp.
	Ja.
	Ja, politikere har en viktig rolle å spille når byggevedtekter og reguleringer skal utformes.
	Ja.

4. Ønsker partiet at det offentlige skal gå foran innen reell medvirkning i sine egne byggeprosjekter og når det bygges for offentlige leietakere?

	Ja, men uten at de forlenger eller trenerer bygging. Det må tidlig inn og har en gode planer som er laget med god medvirkning, må de være førende.
	Det er viktig at de ansatte og ansattes representanter har deltatt og medvirket i byggeprosessen, slik at det legges til rette for et godt arbeidsmiljø og en god arbeidsplass. Dette er et arbeidsgiveransvar. I tillegg er det viktig med høringer og åpne prosesser.
	MDG ønsker at det skal stilles krav til offentlige byggeprosjekter om bruk av resirkulerte materialer og bruk av norsk tømmer, men har ikke vedtatt at offentlige byggeprosjekter skal følge forutbestemte arkitektoniske retningslinjer.
	Ja, og Venstre vil i tillegg styrke den offentlige bestillerkompetansen innen arkitektur og eiendom, både for nybygg og rehabilitering. Det er et problem at det offentlige ikke alltid legger tilstrekkelig vekt på god arkitektur i utforming av offentlige bygg og rom.
	Ja, det er viktig at man tar en aktiv rolle i utbyggingsprosjektene og at man har en god oppfølging av offentlige prosjekter.
	Det offentlige bør absolutt gå foran og vise vei for reell medvirkning og ved bygging for offentlige leietakere. Som et minimum må lovens krav til medvirkning følges, og det må legges til rette for at et mangfold av stemmer, også de «stille stemmene», kan høres. Det kan for eksempel være barn og unge, eller grupper som ellers ikke deltar på grunn av fysiske eller språklige barrierer, eller de vet ikke hvordan de skal delta. I kommunale boliger bør det offentlige også legge til rette for at leietakere kan organisere seg og medvirke til forbedringer i sine boforhold.
	Ja, høringsordningene kan gjerne brukes mer aktivt. Men beslutninger må tas av folkevalgte politikere med et ansvar for helheten.
	Ja, det er bygget altfor mange rådhus og kulturbygg uten hensyn til lokal byggeskikk. Det offentlige bør gå foran med et godt eksempel, og se egenverdien av god arkitektur for lokalsamfunn.
	Ja.

5. Vil partiet gå inn for at arkitektutdanningen gjøres mer inkluderende og mangfoldig, slik at klassisk arkitektur i vid forstand også kan få plass?

	SV har ikke tatt stilling til hvordan arkitekturutdanningen organiseres. Generelt mener vi det er avgjørende at akademiske institusjoner selv har ansvar for utvikling og vurdering av hvordan utdanningen skal se ut, men vi mener blant annet universell utforming må bli en del av utdanningen.
	Arbeiderpartiet mener det er avgjørende at vi har en arkitektutdanning som sikrer dyktige arkitekter. Hvordan dette sikres avgjøres best av utdanningsinstitusjonene selv. Det er et viktig prinsipp at vi ikke driver med faglig styring av akademier. Dette er en spennende debatt som bør tas i fagmiljøene, og det forventer vi at de gjør.
	Det har vi ikke tatt stilling til.
	Akademisk frihet på universiteter og høyskoler er et prinsipp Venstre setter svært høyt og det er utdanningsinstitusjonene selv som har det primære ansvaret for kvalitet og relevans til alle sine utdanninger. På generelt grunnlag mener Venstre likevel at det er ønskelig med et mangfoldig pensum og ulike innfallsvinkler i høyere utdanning. Det er også viktig at det finnes arkitekter som har kompetanse til å vedlikeholde og utvikle bygg i mer tradisjonelle arkitektoniske uttrykk. Det er god klimapolitikk å bruke eksisterende bygningsmasse fremfor å bygge nytt.
	Nei, det må være opp til universitetene og høyskolene selv å styre det faglige innholdet i sine utdanninger. Diskusjoner om tilbud, innhold og balanse i studieplaner bør skje på fagnære nivåer. For Høyre er det viktig at institusjonene lytter til studentene, samfunnet og arbeidslivet og tilbyr en utdanning av høy kvalitet med god relevans til arbeidsfeltet. At utdanningene er inkluderende og mangfoldige, og gjerne har gode muligheter til ulike fordypninger er også noe vi forventer. Men det å drive politisk styring av fag og utdanninger bør politikken være varsom med.
	Senterpartiet vil ha dialog med utdanningsinstitusjoner og fagmiljø som berører arkitektfeltet, og vurdere hvilke endringer som må til fra statlig hold. I Stortinget behandles langtidsplan for høyere utdanning og forskning, og arkitekturopprøret kan komme inn i neste revidering der. Om det er flere aktuelle grep, håper på innspill i forbindelse med statsbudsjettet eller andre relevante prosesser/arenaer.
	Det faglige innholdet i arkitektutdanningen må naturligvis ha en bredde i stilarter, noe vi forutsetter blir ivarettatt.
	Ja. Frp mener det er viktig at arkitektutdanningen gir studentene mulighet til å fordype seg i mangfoldet som finnes av stilarter og epoker. En utdanning av høy kvalitet forutsetter mangfold og respekt for at det finnes mange ulike stilarter.
	Ja.

6. Ønsker partiet at innbyggernes interesseorganisasjoner og representanter skal bli representert i arkitekturjuryer for offentlige arkitekturkonkurranser?

Det er litt uklart hvordan den representasjonen skulle utpekes, men avviser ikke ideen. Også her tenker vi at det er avgjørende med mer kunnskap i utlysingsrunden - slik at krav og spesifikasjoner til ønsker blir satt tidlig i prosessen.

Arbeiderpartiet mener det er viktig at innbyggerne involveres i organer som avgjør hvordan deres nærmiljø skal se ut. En arkitekturkonkurranse skal svare på en bestilling med uttrykte behov og forutsetninger. Konkurranseforslagene må innfri fagligkrav. Juryen må ha fagkunnskap til å vurdere dette

MDG er positive til dette forslaget, da det er i tråd med våre prinsipper om styrket borgerdeltakelse i utforming av nærmiljø og byutvikling.

Ja, Venstre vil bruke arkitekturkonkurranser oftere enn i dag for å få fram brede debatter om utformingen av offentlige bygg og områder. Juryene for slike konkurranser bør være bredt sammensatt, med både representanter for innbyggerne, fagkyndige og arkitekter.

Vi mener at det er viktig med mangfold i arkitekturjuryer og at medlemmene har faglig kompetanse, eller oppfyller de kriteriene som er ønsket for den aktuelle juryen.

Dette er et interessant forslag som vil øke innbyggermedvirkningen på et tidlig stadium i utbyggingsprosjekter. Forskrift om offentlige anskaffelser åpner for slik representasjon, og Senterpartiet diskuterer gjerne hvordan en slik ordning kan gjennomføres i praksis.

Vi ønsker mer medvirkning. Hvordan juryene settes sammen er en beslutning som ligger til det aktuelle forvaltningsnivået, som oftest kommunestyret eller fylkestinget.

Ja, FrP mener det er fornuftig at juryene settes sammen bredest mulig.

Ja.